

УДК 325.83 (460)

Тимощук О.О.

ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОНОМНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ ІСПАНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

В статті автором розглянуто поняття і категорії, пов'язані із характеристиками форм державного устрою автономних регіональних утворень іспанської державності, серед яких "унітарна держава", "централізована і децентралізована держава", "регіон", "автономія", а також поняття, що асоціюються із суспільними угрупованнями, утвореними в процесі загальної еволюції соціуму, як-то: "етнос", "народ", "нація".

Ключові слова: регіональні утворення, іспанська державність, автономія, регіоналізм.

Дослідження проблеми автономних регіональних утворень іспанської державності доцільно, на наш погляд, проводити у декількох площинах: по-перше, це вивчення конкретно-ретроспективних ситуацій історичного минулого іспанських регіонів, отримані від чого юридичні факти та правові закономірності повинні стати необхідним матеріалом для загальних висновків, формулювання концептуальної оцінки щодо регіональних автономій у певний історичний період; по-друге, це надання рекомендацій із вирішення практичних проблем сьогодення та майбутнього нашої держави. Серед розроблених теоретико-правовою наукою понять і категорій, найбільш вживаних у дослідженні вказаної проблеми, варто виокремити, по-перше, ті, що пов'язані із характеристиками форми державного устрою, серед яких „унітарна держава”, „централізована і децентралізована держава”, „регіон”, „автономія”; по-друге, ті, що асоціюються із суспільними угрупованнями, утвореними в процесі загальної еволюції соціуму, як-то: „етнос”, „народ”, „національність”, „нація”.

Вперше ідею про можливість існування, крім простої держави, ще й складної (*respublica composita*) висунув в 1610 р. німецький учений Геноній. Незабаром класик міжнародного права нідерландський правознавець Гроцій у своїй праці „Три книги про право війни та миру”, надрукованій у 1625 р., запропонував поділ об'єднань держав на дві головні групи – „унітарії” та „федерації” [1, С. 649]. На сьогодні під унітарною (від латинського *unitas* – одне) розуміється єдина держава, адміністративно-територіальні одиниці якої не мають ознак суверенітету [2, С. 920]. У числі притаманних такої рис називаються єдині конституція, система вищих органів державної влади, громадянство і державна символіка, відсутність політичної самостійності у адміністративно-територіальних одиницях, виступ у міжнародних відносинах в однині [3, С. 121].

Залежно від характеру державних утворень прості (унітарні) держави поділяють на централізовані – держави, адміністративно-територіальні одиниці яких мають рівний правовий статус; і децентралізовані – держави, адміністративно-територіальні одиниці яких наділені певними пільгами по самоврядуванню, у деяких адміністративно-

територіальних одиницях можуть створюватися автономії, які наділяються відповідною самостійністю у сфері правотворчості та адміністративної діяльності в межах своєї компетенції згідно з повноваженнями, що визначені конституцією країни [2, С. 920].

Втім деякі українські науковці, зокрема А. І. Кіссе, вказують на те, що й централізовані держави можуть надавати достатньо широку самостійність (самоуправління) низовим органам управління. Але при цьому автономію отримують місцеві органи, а не проміжні рівні управління, які безпосередньо орієнтовані на виконання рішень центру [4, С. 140–141]. У свою чергу, О. Ф. Скакун, децентралізовані держави виокремлює із унітарних, визначає їх як регіоналістські, вважаючи різновидом державного устрою поряд із класичними формами (унітарія, імперія, федерація, конфедерація), зараховуючи сюди також Іспанію [5, С. 137]. На таких позиціях стоїть і значна кількість сучасних російських правознавців. Так, А. Г. Орлов відносить Іспанію до категорії „регіоналістських держав, відмінних від унітарних централізованих держав, але таких, що не досягнули самостійності суб'єктів федерації” [6, С. 27]. В. Е. Чиркін також визначає сучасну Іспанію як регіоналістську державу, називаючи її „ною формою держави”, оскільки вся її територія, а не окремі частини, складається з автономних утворень [7, С. 156]. А. Г. І. Волкова і Е. В. Тадевосян вважають, що іспанська „державна автономія” перебуває у проміжному стані між унітарним і федеративним устроєм, рухаючись до федерації [8, С. 12].

Натомість офіційна іспанська юридична думка не визнає такого руху. Ще в 1981 р. Конституційний суд Іспанії розтлумачив, що „автономія це не суверенітет, її повноваження мають межі, кожна територіальна організація, наділена автономними повноваженнями, це частина цілого, ні в якому разі автономні права не можуть протистояти єдності”. У Постанові Конституційного суду № 35 від 14 червня 1982 р. було визначено форму державного устрою Іспанії. Зокрема зазначалося: „варто мати на увазі, що наша Конституція передбачає „Estado compuesto”, „complejo” – Державу складену, складну, оскільки в ній Автономні Спільноти на рівні із Державою беруть участь у здійсненні державної влади, створюючи нашу „Estado Autonómico” – Державу Автономій”. Надалі вказувалося, що Конституція одним із базових принципів встановлює „з однієї сторони принцип непорушної єдності іспанської нації, а з іншої – право на автономію національностей та регіонів, які її складають, визначає незаперечно складену форму Держави, у відповідності до якої повинні тлумачитися усі конституційні принципи” [9]. 18 березня 2007 р. у Постанові № 13 Конституційного суду Іспанії в цьому питанні було поставлено крапку: „Таким чином, положення Конституції 1978 р. сконструювали Estado compuesto – Складену державу, що є непорушним в нашій доктрині відтоді і до сьогодні” [10].

Словоутворююче поняття для визначення такої форми держави – „регіон”. Воно походить від латинського regio – область, тобто частина території країни (район, область, місто та ін.), що вирізняється сукупністю природних або історично усталених економіко-географічних умов і національним складом населення. У законодавстві України поняття „регіон” зазвичай збігається з поняттями „район”, „область”. Проте в Законі України „Про генеральну схему планування території України” 2002 р. розрізняються регіони: західний, східний, південний і центральний [11, С. 254]. У 1998 р. Європарламент затвердив „Хартію регіоналізму”, відповідно до якої регіони визна-

чаються як гомогенний простір, що має фізико-географічну, етнічну, культурну, мовну спільність, а також єдність господарських структур та спільну історичну долю. У „Хартії” регіоналізм (від англійського regional – місцевий) розуміється як діяльність регіонів, спрямована на розширення їхніх прав – політичних, економічних, культурних [12, С. 3].

Отже, спираючись на європейське визначення поняття „регіон”, оскільки в Україні чіткої юридичної фіксації воно не має, вітчизняна правова думка розрізняє розуміння регіону у двох аспектах. По-перше, як територіальне утворення, сформоване у законодавчому порядку на рівні, безпосередньо нижчому після загальнодержавного, і наділене політичним самоуправлінням. По-друге, як територіальну одиницю (район, область, зона), яку відрізняють від інших таких самих одиниць певні ознаки – адміністративні, географічні, економічні, етнокультурні та інші [13, С. 337]. Таке двоїсте визначення є зручним для дослідження проблеми, оскільки у певні історичні проміжки часу землі Піренейського півострова не завжди були визначені офіційно або мали різний правовий статус: етнічні держави, провінції, королівства, таїфи (округи), графства, регіональні автономні об’єднання.

Взагалі ж критерієм „зарахування” Іспанії до регіоналістських держав російські автори А. Г. Орлов і В. Е. Чиркін вважають наявність в Іспанії двох різновидів автономії: адміністративної (територіальної) і національно-територіальної.

Поняття „автономія” (від грецьких – самоврядування, незалежність, закон) не має загальноприйнятого визначення у світовій науковій літературі. У широкому значенні, яке використовується в юридичній і політичній науках, під автономією розуміється надання деяким частинам держави (областям, регіонам, департаментам, префектурам, провінціям) прав на самоврядування в адміністративній сфері. У вузькішому сенсі, характерному для етнополітології, автономія – це широке внутрішнє самоврядування політико-національного або національно-територіального утворення в межах єдиної держави, яке стосується не лише адміністративної, а й інших сфер життя і діяльності, а також деяких сфер законодавства. Інколи автономію визначають і як засіб для розподілу влади з метою збереження єдності держави з огляду на відмінності населення [4, С. 141–142]. Вважаємо, що для характеристики іспанської державності усі ці визначення автономії є досить влучними і можуть застосовуватися залежно від часового і територіального вимірів.

Українська ж юридична наукова думка тлумачить автономію як особливий статус території чи організації в державі, що передбачає відносно самостійне розв’язання внутрішніх проблем поза межами компетенції держави або організації, до складу яких уходить самоврядна одиниця [14, С. 10]. Серед класифікацій форм автономії (територіальна, національно-культурна, національно-персональна, національно-територіальна) для нашого дослідження найбільше значення має перша. Тобто автономія територіальна, – форма децентралізації державної влади в унітарній державі на рівні адміністративно-територіальної одиниці, яка характеризується історичними, географічними, економічними, національно-побутовими та іншими особливостями. М. І. Корнієнко важливою ознакою територіальної автономії називає те, що таке утворення „виникає не внаслідок акта самовизначення її населення, а надається державою. Воля населення того чи іншого регіону до автономії, матеріалізована у певній об’єктивній

формі може лише враховуватися державою, але жодних правових наслідків не має” [15, С. 24].

Вивчення процесу набуття регіонами автономії в Іспанії дозволяє стверджувати, що цей постулат не є абсолютним. Конституційне законодавство Іспанії прямо вказує на обов’язковість визнання державою автономії регіону у разі самовизначення населення та проходження відповідної процедури набуття автономії. На користь цього нашого висновку вкажемо, що такий порядок не є правовою фікцією, яка залишається лише на папері. Навпаки, більшість з 17 регіональних спільнот сучасної Іспанії набула автономію саме внаслідок актів самовизначення. Разом із тим, висловимо згоду з наступними висновками М. І. Корнієнка про те, що „Автономізація областей та інших регіонів не порушує унітарної суті країни, не перетворює її на федерацію, хоч і відкриває простір широкій ініціативі, активній участі регіонів у здійсненні внутрішньої політики держави, сприяє найоптимальнішому поєднанню загальнодержавних та місцевих інтересів. Автономні територіальні утворення державними або територіально-державними утвореннями вважатися не можуть – адже визначальною рисою будь-якої держави є наявність державного суверенітету” [15, С. 24].

Вітчизняна теорія держави і права, виходячи із конституційного визначення державного устрою України, пропонує як різновид територіальної „державно-територіальну (політичну) автономію (автономну республіку)”, яка характеризується наявністю окремих ознак держави, більшим обсягом самостійних прав, ніж адміністративно-територіальна автономія. Це власна конституція, свої самостійно сформовані органи законодавчої і виконавчої влади, символи і столиця; тут поряд із загальнодержавними діють свої закони. Адміністративно-територіальна автономія (область, округ, губернія, регіон) не має усіх названих ознак і поширюється тільки на сферу управління [16, С. 24]. На наш погляд, таке визначення державно-територіальної автономії є дуже близьким до поняття „регіональних спільнот” сучасної конституційної моделі Іспанії, хоча офіційно в її Основному законі вони статусом державності не наділяються.

Взагалі ж детальніше вивчення останнім часом українськими правознавцями світових конструкцій державного устрою живить теоретико-правову науку. Нещодавно у вітчизняній правовій думці з’явилося визначення політичної автономії як законодавчої – внутрішньодержавна спільність адміністративно-територіальних одиниць (регіонів) в унітарних державах, що мають значний обсяг повноважень політичного характеру, насамперед, певну самостійність у сфері законодавства. Окрім Іспанії, вказано, що така автономія притаманна Італії, Шрі Ланці, ПАР [13, С. 4].

Деякі українські вчені вважають, що за умови проживання у автономному регіоні групи меншини, етнічно відмінної від основної маси населення країни, така автономія може розглядатися як етнорегіональна. Серед прикладів децентралізованих поліетнічних унітарних держав, що мають у своєму складі етнорегіональні автономії, наводяться, насамперед, Країна басків, Каталонія і Галісія в Іспанії, а також Південний Тіроль в Італії, Шотландія і Уельс у Сполученому королівстві. Дослідники етнорегіоналістики вживають і такий термін як „екстериторіальна або корпоративна” автономія. Його застосовують до визначення особливостей державного устрою країн, де громадяни, які належать до певної етнічної групи, формують особливі органи для

представництва їх інтересів на політичному рівні. Серед таких називаються як унітарні, так і федеративні держави (Шведська народна асамблея у Фінляндії, саамські парламенти у Фінляндії, Швеції, Норвегії) [4, С. 140–141, 146–147]. В історії іспанської державності й такі приклади мали місце. Так, каталонська Манкомуніада у 20-ті роки ХХ ст. виконувала функції регіонального уряду, хоча жодна із чотирьох каталонських провінцій не мала формально визначеного автономного статусу.

Національно-культурна автономія, тобто самоуправління лише у питаннях освіти, науки і культури, можливе у рамках унітарної держави без надання національно-територіальної автономії. Своєрідна модифікація – національно-персональна автономія – об'єднання громадян однієї національності у національні громади (союзи) і створення представницьких органів цих громад, які наділяються державними повноваженнями у справах загальнонаціонального характеру [17, С. 20]. Такі різновиди автономії були також характерними для Іспанської держави в ході її історичного розвитку. Вони регламентувалися різноманітними актами, які передбачали привілеї, що надавалися громадам і окремим суспільним станам населення на території Піренейського півострову за римських, вестготських, мавританських часів, у період Реконквісти і утворення централізованої держави, закріпилися у традиціях і стали невід'ємною частиною правосвідомості народів і регіонів Іспанії.

Національно-територіальна автономія – це форма організації життя національних меншин, які проживають компактно і не мають на території певної країни своїх національних державних утворень. Адміністративні форми – національні райони, селища. Така форма успішно існувала в СРСР у 20-х рр., а в 30-х її було знищено [18, С. 104]. Стосовно Іспанії про національно-територіальну автономію, на наш погляд, теж можливо говорити лише в історичній ретроспективі. Наприклад, територіальними автономними привілеями користувалися баскські провінції у складі Леоно-Кастильського королівства, або принципат Каталонія у складі Арагонської федерації.

На сьогодні ж як в іспанському праворозумінні взагалі, так і в Конституції 1978 р., зокрема, відсутні визначення національних меншин у нашому уявленні. На відміну від України, де Законом від 25 червня 1992 р. „Про національні меншини в Україні” такими визначаються групи громадян, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою, в Іспанії подібні дефініції відсутні. У суспільстві країни взагалі на сьогодні немає єдиного розуміння таких понять як „нація”, „національність”, „народ”. Тобто українська і іспанська власна ідентифікація – процес співвіднесення індивіда чи групи (спільноти) з певною діяльністю чи субстанційною та інституційною сферою – має суттєві відмінності. Це проявляється насамперед за результатами їхньої ідентифікації, які саме й утворюють розмаїття ідентичності. На думку, І. О. Кресіної, в ідентичності як приналежності людини чи групи людей до певного типу спільності чи спільноти, ототожнення себе з її нормативними і функціональними характеристиками і здебільшого готовності стати репрезентантами останньої, доцільно виокремити етнічний і національний рівні [19, С. 88–89]. Якщо ж у формуванні української правової традиції виражені обидва рівні, то в іспанській – лише перший з них.

В іспанському праворозумінні більш-менш співпадає з визначенням української юриспруденції поняття „етнос”, тобто спільність людей, споріднених між собою кров-

но-історичним походженням, мовою спілкування, теперішньою або минулою територією проживання, рисами матеріальної і моральної культури, побутовими звичаями. Етнічна спільність на одній із соціалізаційних стадій характеризує певний народ [20, С. 17]. Взагалі в Україні етнодержавознавча наукова школа, заснована професором Ю. І. Римаренком, досягла значного розвитку. В її доробку, крім традиційного або статистичного трактування поняття „етнос”, є його біосферна концепція, адаптаційна та інформаційна моделі, численні ґрунтовні дослідження похідних та взаємопов’язаних понять і категорій [21, С. 377–378].

У вивченні іспанської історії тотожність логічного ряду етнос – народ використовується здебільшого стосовно баскського регіону, у межах якого сформувалася особлива етнокультурна ідентичність під самоназвою Еускалдунак (жителі Еускаді – земля басків). Ця ідентичність має усі атрибути самостійного етносу – власну ізольовану мову, специфічну культуру, загальну історичну пам’ять [22, С. 5]. Ми користуємося терміном „народ” як пов’язаним за змістом з ідеєю народного суверенітету. Тобто народ – це сукупність громадян, яка покладена в основу існування держави [23, С. 459]. За поширеним в Іспанії звичаєм, визначення етнос-народ, крім басків і власно іспанців (кастильців), можливо й стосовно галісійців і каталонців, які також мають свою мову і культуру, їхні території в офіційних документах визначаються як „регіональні автономні спільноти, що досягли рівня національностей”. До такого ж визначення наприкінці 80-х рр. ХХ ст. долучилися жителі Андалузії і Валенсії, хоча мовою перших є діалект кастильської (баскської), а других – каталонська мова. Тобто в іспанській конституції і місцевих статутах розуміється апріорі, що „історія, культура, мова, звичаї, право, економіка, психологія, воля до існування – сутність елементів, які надають кожному з регіонів характерні та визначені риси”. Завдяки цьому „населення” стає „народом”, а „народ” – „нацією”, але, як і раніше, ми формально маємо справу із „регіональною спільнотою” [24, С. 162 – 163].

Не випадково, що в іспанській науковій літературі останнім часом обґрунтовується введення терміну „nacionalidad”, що не має аналогів в українській теорії держави і права. Так, Едуардо Лопес-Арангурен вважає, що „це поняття, яке отримало офіційний політичний статус в ст. 2 Конституції 1978 р. в сучасному житті перетворилося у відносно визначення проміжної реальності між нацією та регіоном, оскільки nacionalidad – спільноти із явною культурною та історико-політичною індивідуальністю. Регіони – інші, чия своєрідність базується більшою частиною – хоча і не обов’язково – на гео економічних обставинах” [25, Р. 37]. Але іспанська Конституція використовує термін „nacionalidad” поруч або замість терміну „регіони” у значенні етнонаціональних єдностей, які є більш-менш однорідними, мають автономні повноваження (або право їх отримати), проживають компактно на певній території, та є складовими частинами Іспанської нації. Водночас як nacionalidades визначаються всі автономні іспанські регіони, а не лише Галіція, Країна Басків та Каталонія. Тому можна зробити висновок, що певні національні ознаки (мова, етнічна однорідність) не є обов’язковими для визнання регіону nacionalidades.

Разом із тим, тлумачення цього терміну та його застосування викликає багато запитань та проблем. Зокрема Луїс Банюелос вважає, що „застосування nacionalidades до регіонів не зовсім відповідає його семантичному значенню. Й це призвело до того, що

всі спільноти – національності та регіони – мають рівні квоти автономних повноважень. Таке вирішення ніяк не стримує вимоги басків та каталонців, що мають “nacionalismos históricos” (історичні націоналізми) у бажанні отримати повноваження, відмінні від інших спільнот. Поряд із поняттям нація-держава, існує нація-історико-культурна спільнота, яка не має суверенітету, але означає певну групу населення з культурною та історичною єдністю. Саме нація-історико-культурна спільнота і відповідає ознакам nacionalidades. Якщо “nacionalidades” походить від “nación”, то повинно було б вживати “нація”, а nacionalidades залишити для застосування в інших значеннях”. Адже самовизначення не витікає з терміну “nacionalidades”, nacionalidades не можуть мати права на самовизначення. І власне введення цього терміну до Конституції було зроблено задля досягнення так званого “нового розуміння єдності Іспанії” [26, Р. 37–38].

Тому й Ерреро де Міньйон Мігель у своїх працях наполягає на чіткому юридичному визначенні терміна „nacionalidad”, що „виражав би індивідуальність та організацію певних народів, які становлять дещо більше ніж звичайні регіони, але без посягань на цілісність та спільність Іспанії”. Він навіть пропонує в умовах відсутності проміжного поняття між регіоналізмом та націоналізмом, яке б відповідало статусу nacionalidad, вживати термін “nacionalismo periférico” – периферичний націоналізм [27, Р. 28].

Таким чином, у дослідженні проблеми ознаками nacionalidades наділяємо історичні спільноти на іспанській території, за якими визнається певне політичне життя (діяльність), але не у напрямі створення власної держави, а у напрямі існування в межах Іспанської держави. Разом із тим, попри іспанську реальність, задля уникнення термінологічної плутанини використовуємо поняття „національність” за смислом належності індивіда (особи) до певної нації чи народу, які мають своє історичне ім'я [28, С. 507].

Отже, в Іспанії окремі національності формують загальнодержавну націю. Таке твердження практично не суперечить жодній з теорій походження нації – етнічній, історико-економічній, культурологічній, психологічній. На його користь говорить і лінгвістика. Коріння терміну „нація” лежить в латинському дієслові „nasci” – народитися, з якого і походить іменник „natio” – народ, плем'я. Назву „нація” римляни давали групам чужинців, які були за статусом нижчі від них. Спочатку вона вживалася переважно щодо етнічних спільнот. Із занепадом племінної свідомості, перетворенням вождів у територіальних правителів, термін „нація”, не втрачаючи свого етнічного забарвлення, поступово набував політичного змісту [20, С. 17].

Тому й визначення поняття „нація” у науці на сьогодні має подвійний смисл. Зокрема, в юридичній літературі, словниках, коментаріях, підручниках воно трактується із позицій конституційного права. З одного боку під ним розуміється історична спільнота людей, яка склалася у ході формування території їхнього проживання, господарських зв'язків, мови, деяких особливостей культури і характеру. З іншого боку, в контексті англосаксонської і германо-романської правових систем термін „нація” використовується для визначення таких понять, як „держава”, „суспільство”, „сукупність усіх громадян”, а інколи подається як їхній синонім у законодавстві окремих країн і навіть документах Організації Об'єднаних Націй [29, С. 35].

Детальне зосередження на чіткому визначенні, що ж таке нація, має принципове значення, оскільки змагання тенденцій централізму і децентралізму є квінтесенцією

історії іспанської державності. Тому майже у всіх актах конституційного значення спостерігаємо дуже обережне застосування визначень нації. У них поняття „нація”, що ототожнюється з єдиною Іспанською державою, ніколи не подається у розумінні „нація націй”, тобто держава, яка складається із територій з політичним суверенітетом. Хоча у поточному законодавстві, національній науковій літературі не рідко використовується етнічна, народна складова визначення нації, яка переважно застосовується й до басків, галісійців і каталонців. Так, Едуардо Лопес-Арангурен зазначає, що „нація – це психосоціологічне поняття, яке складається з психологічної ідентифікації, що інкорпорує спогади та сподівання на власну політичну долю, і що має конкретну основу в мові, релігії, расі, праві, звичаях і традиціях, тобто у всій соціальній структурі” [25, Р. 36].

Таким чином, бачимо, що подання і застосування усіх попередніх понять і категорій має специфічне відображення в іспанській правовій культурі. Отже, теоретичний арсенал вітчизняної науки хоча й дозволяє в цілому досліджувати історико-правові проблеми автономії іспанських регіонів, аналіз особливостей використаного категорійно-понятійного апарату засвідчує можливість його подальшого розширення та введення у науковий обіг невживаних раніше українськими науковцями теоретичних одиниць.

Список використаних джерел та література:

1. Денисов В. Н. Гроцій // Юридична енциклопедія: [у 6 т.]. – К.: „Українська Енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998–2004 / редколегія Юридичної енциклопедії: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.] / В. Н. Денисов. – Т. 1 / [редколегія 1-го тому Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – 1998. – 670 с.
2. Пархоменко Н. М. Унітарна держава // Великий енциклопедичний юридичний словник / [За ред. акад. Ю. С. Шемшученка] / Н. М. Пархоменко. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. – 992 с.
3. Скакун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс): учебник / О. Ф. Скакун. – Харьков: Эллада, 2007. – 840 с.
4. Кіссе А. І. Етнічний конфлікт: теорія і практика управління. Політологічний аналіз: [монографія] / А. І. Кіссе. – К.: Логос, 2006. – 380 с.
5. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение. Основные типы (семи) правовых систем мира: учебник для студентов вузов / О. Ф. Скакун. – К.: Видавничий дім „Ін Юре”, 2008. – 464 с.
6. Орлов А. Г. Конституционное право зарубежных стран: учебник / А. Г. Орлов. – М.: Издательство Московского центра образования Н. Нестеровой, 2001. – 106 с.
7. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран: учебник / В. Е. Чиркин. – М.: „Юристъ”, 1997. – 566 с.
8. Волкова Г. И. Государство автономий и политика регионального автономизма в современной Испании / Г. И. Волкова, Е. В. Тадевосян // Право и политика. – 2001. – №1. – С. 3–14.
9. STC 1/1982, de 28 de marzo / <http://www.fcj.urv.cat/stc4-1981.pdf>
10. STC 13/2007, de 18 de marzo /
11. <http://www.tribunalconstitucional.es/jurisprudencia/Stc2007>
12. Нагребельний В. П. Регіон // Юридична енциклопедія: [у 6 т.]. – К.: „Українська Енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998–2004 / редколегія Юридичної енциклопедії: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.] / В. П. Нагребельний. – Т. 5 / [редколегія 5-го тому Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – 2003. – 654 с.
13. Ярмиш О. Н. Регіони України під кутом зору історико-правової компаративістики // Регіональні аспекти історико-правових досліджень: матеріали XVII Міжнародної історико-

- правової конференції. (Донецьк, 31 травня – 3 червня 2007 р.) / О. Н. Ярмиш. – Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. – 436 с. – С. 3–11.
14. Скакун О. Ф. Юридический научно-практический словарь-справочник / [Под общей редакцией О. Ф. Скакун] / О. Ф. Скакун, Д. А. Бондаренко. – Харьков.: Эспада, 2007. – 488 с.
  15. Горбатенко В. П. Автономия // Великий енциклопедичний юридичний словник / [За ред. акад. Ю. С. Шемшученка] / В. П. Горбатенко. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. – 992 с.
  16. Корнієнко М. І. Автономія територіальна // Юридична енциклопедія: [у 6 т.]. – К.: „Українська Енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998–2004 / редколегія Юридичної енциклопедії: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.] / М. І. Корнієнко. – Т. 1 / [редколегія 1-го тому Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – 1998. – 670 с.
  17. Воронов М. П. Автономія // Юридична енциклопедія: [у 6 т.]. – К.: „Українська Енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998–2004 / редколегія Юридичної енциклопедії: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.] / М. П. Воронов. – Т. 1 / [редколегія 1-го тому Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – 1998. – 670 с.
  18. Усенко І. Б. Федерация і автономія в академічній юридичній думці // Історико-правові проблеми автономізму і федералізму: матеріали Х Міжнародної історико-правової конференції (Севастополь, 22–24 вересня 2003 р.) / І. Б. Усенко. – Сімферополь: Всеукраїнський інформаційно-культурний центр, 2004. – 464 с. – С. 17–28.
  19. Кресіна І. О. Національно-територіальна автономія // Юридична енциклопедія: [у 6 т.]. – К.: „Українська Енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 1998–2004 / редколегія Юридичної енциклопедії: Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.] / І. О. Кресіна. – Т. 4 / [редколегія 4-го тому Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – 2002. – 717 с.
  20. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітичний аналіз): [монографія] / І. О. Кресіна. – К.: Вища школа, 1998. – 392 с.
  21. Національно-державне будівництво. Концептуальні підходи, сучасна наукова література / [Римаренко Ю. І., Курас І. Ф., Шемшученко Ю. С. та ін.] / За ред. Ю. І. Римаренка. – К.: Видавництво „Довіра”, 1999. – 559 с.
  22. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія і практика: енциклопедія / [За редакцією Юрія Римаренка]. – К.: Видавництво „Довіра”, 1998. – 911 с.
  23. Заяц Д. В. Эскуади – земля басков / Д. В. Заяц. – География. – 1999. – № 14. – С. 1–5.
  24. Шаповал М. В. Народ // Великий енциклопедичний юридичний словник / [За ред. акад. Ю. С. Шемшученка] / М. В. Шаповал. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. – 992 с.
  25. Кожановский А. Н. Народы Испании во второй половине XX в. (Опыт автономизации и национального развития): монографія / А. Н. Кожановский. – М.: Наука, 1993. – 187 с.
  26. Lopez-Aranguren Eduardo. La conciencia regional en el proceso autonómico español / Eduardo Lopez-Aranguren. – Madrid: Rum agraf, S.A., 1983. – 232 p.
  27. Palacios Bañuelos Luis. La España plural. Nación, nacionalidades y regiones / Bañuelos Luis Palacios. – Madrid: Editorial universitas, S.A., 2000. – 371 p.
  28. Herrero de Miñon Miguel. Idea de los derechos históricos / Miguel Herrero de Miñon. – Madrid: Espasa Calpe, 1991. – 136 p.
  29. Касяненко Ю. А. Національність // Великий енциклопедичний юридичний словник / [За ред. акад. Ю. С. Шемшученка] / Ю. А. Касяненко. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2007. – 992 с. – С. 507.
  30. Хабриева Т. Я. Национально-культурная автономия в Российской Федерации: монографія / Т. Я. Хабриева. – М.: Юридический дом „Юстицинформ”, 2003. – 256 с.

Тимошук А.А. Особенности категориально-понятийного аппарата историко-правового исследования автономных региональных образований испанской государственности.

В статье автором рассмотрены понятия и категории, связанные с характеристиками форм государственного строя автономных региональных образований испанской государственности, среди которых "унитарное государство", "централизованное и

децентрализованное государство", "регион", "автономия", а также понятия, которые ассоциируются с общественными образованиями, созданными в процессе общей эволюции социума, такие как: "этнос", "народ", "нация".

Ключевые слова: региональные образования, испанская государственность, автономия, регионализм.

Timoschuk A.A. The peculiarities of concept-category system of historical legal research of autonomous regional formations of the spanish statehood.

In the article the concepts and categories that connect with the descriptions of forms of the state structure of the autonomous regional formations of the spanish statehood such as "unitary state", "centralized and non-centralized state", "region", "autonomy" are considered. The author also analyses the concepts that connect with social formations which were made during the general evolution of society, such as "people", "nation".

Key words: regional formations, spanish statehood, autonomy.

Надійшла до редакції 18.05.2009 р.